

Hem Kitap - Hem Film: Emile Zola'dan “Germinal”

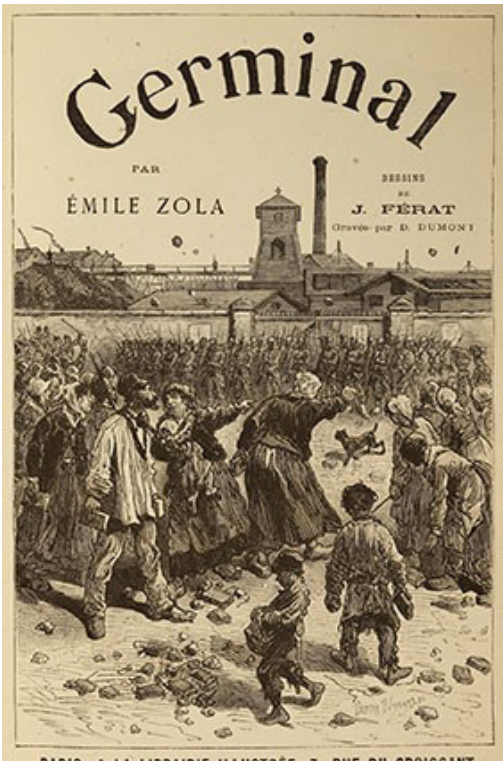
Bülent Kılıç

1840 yılında Paris’de doğan Emile Zola’nın en önemli romanı olan **“Germinal”** 1885 yılında yayınlandı. Emile Zola, roman yazarını sadece bir olayı tasvir eden ve anlatan kişi olarak görmez. Ona göre yazar aynı zamanda roman karakterleri yoluyla toplumu tüm gerçekliği ve çıplaklığıyla anlatır. Zola, bir anlamda yazarı toplumsal deney yapan bir bilim insanı gibi görür. Bunu en iyi şu sözlerle anlatmaktadır:

“Biz bir dünyanın yıkıntıları üzerinde yaşıyoruz. Görevimiz bu yıkıntıları açık yüreklilikle ve mertçe, yalana kaçmadan inceleyerek gelecekteki dünyanın olgularını saptamaktır. Bu anlamda bize yol gösteren ise bilimdir. Bilim giderek evrenselleşmektedir ve bu yüzyılda edebiyata yayılmış, tarihi, eleştiriyi, romanı yenilemiştir”.

Emile Zola sanayi devriminin en yoğun şekilde yaşandığı 1800’lü yılların sonlarında tüm romanlarını ve roman karakterlerini bu doğrultuda ele aldı. Bunların içinden en önemlisi Fransa’da bir kömür madenindeki işçilerin yaşamını anlattığı **“Germinal”** adlı romanıdır. Roman Claude Berri tarafından 1993 yılında filme çekilmiştir. İki saat 30 dk süren filmin en büyük özelliği roman karakterlerini ve romanın özünü hemen hemen bire bir yansıtmış olmasıdır.

Film dönemsel olarak Fransa’da 1860’lardaki bir madenci kasabasında geçer. Gün doğmadan yola çıkan maden işçileri kadın, erkek, çocuk fark etmeksizin, yalnızca karnını doyurabilecek bir parça et, ekmek ve şeker için canını ortaya koymaktadır. Maden sahipleri içinse işçiler hem sıradan varlıklardır hem de her zaman baş ağrısı yaratacak sorunlardandır. Onlar için önemli olan işçilerin hayatı değil, kendi kasalarına giren paradır. Nitekim ölen işçilerin yerine hemen kolayca birisi bulunabilmektedir. Burjuvaya göre işçiler aslında her anlamda (madenin zarar etmesi, kazalar, yoksulluk, vb.) oluşan problemlerin esas kaynağı ve halledilmesi gereken ufak ve gereksiz detaylardır.

Filmin bu anlamda iki kutuplu bir dünyada geçtiğine ve burjuva ile işçi sınıfı arasındaki derin uçuruma ayna tuttuğunu görüyoruz. Madenci ailenin kızı Catherine gün doğmadan kalkıp, aç karnına sadece sıcak su içerek madene gidip, 12 saat çalışırken, öğleye doğru uyanan maden sahibinin kızı Cecile'in evin aşçısının hazırladığı kahvaltıyla güne başlayıp bütün günü giyim ve davet hazırlıklarıyla geçirmesi tam da bu zıtlığı çarpıcı bir şekilde vermektedir. Bir yanda ma-

den sahibinin sofrasında en pahalı deniz ürünleri bulunmakta, diğer yandan yoksul işçiler patates ve ekmekle karın doyurmaya çalışmaktadırlar. Maden sahibinin zengin ailesinin, kapılarına biraz yardım almak amacıyla gelen madenci yoksul kadına "biraz tutumlu" olması konusunda

ahkam kesmesi günümüz Türkiye'si için de önemli bir detaydır.

Germinal filmi sağlığın sosyal belirleyicilerini özellikle toplumsal cinsiyet, iş, işsizlik, yoksulluk, konut, gıda vb değişkenler açısından zengin ve çarpıcı sahnelerle işlemektedir. Yoksul maden işçilerinin banyosu olmayan kötü evlerde yaşamaları, açlıktan ve hastalıktan çocukların ölmeleri, kötü sanitasyon koşulları hem filmde hem romanda olabilecek en ayrıntılı sahnelerle işlenmektedir. Germinal toplumsal cinsiyet açısından da önemli bir eserdir. Romanda ve filmde ka-

dınların ezilmesi, cinsel ve ekonomik açıdan sömürülmesi, çaresizlikleri kimi zaman rahatsız edici düzeyde ama zihnimizi açan sahnelerle işlenmektedir. Ne yazık ki kadın emeğinin sömürülmesi, cinsel taciz adeta olağan bir sistem haline gelmiş ve kadınlarca da kabullenilmiştir. Ancak Germinal özellikle kapitalist sistem, sanayi devrimi, sömürü, sınıf, kapitalist devlet, sosyalist görüş, anarşizm vb açılardan da derin tartışma konuları içermektedir. Roman kahramanlarının kapitalist sistem üzerine muhteşem eleştirileri zaman zaman bir barda, zaman zaman madenin içinde veya işçi toplanmalarında okuru sarsacak bir ayrıntıda verilmektedir. Özellikle işçilerin sendikalaşma çabaları, sendikaların rolleri, grev, grev kırıcılığı, yabancı işçiler, güvenlik güçleri ve sendikaların ikircikli rolü romanda ve filmde öne çıkmaktadır. Germinal aynı zamanda iş sağlığı-güvenliği, iş kazaları, meslek hastalıkları ve sağlık hizmetlerine erişim açısından da bizlere çok çarpıcı örnekler sunmaktadır.

Filmin ve romanın sonu aynı zamanda bu eşitsizliklerin yarattığı çeşitli şiddet olaylarıyla doludur. Sabırları tükenen yoksul işçi kitleleri zenginlerin mallarını yağmalamayı ve gerekirse öldürmeyi doğal bir hak olarak görmektedirler. Zengin sınıf ise devletin jandarmasını kullanarak ve isyancıları öldürerek intikam almakta, Belçika'dan getirdiği yabancı işçilerle ve parayla ikna ettiği grev kırıcılarla kendi lehine sonuç almaya çalışmaktadır.

“**Germinal**” kelimesi Fransızca “filizlenme, tohum” anlamına gelmektedir. Bu isim tıpkı madenciler gibi toprağın altında duran bir tohumun yine tıpkı onlar gibi başkaldırması ve

yeşermesini çağrıştırmaktadır. Tohum da tıpkı madenciler gibi yer altındadır ve ışığa çıkacağı günü beklemektedir. Nitekim romanın sonunda Emile Zola bunu bizlere şu sözlerle aktarıyor:

“Nisan güneşi olanca görkemiyle gökyüzündeki tahtına kurulmuş, dört bir yana ışık saçıyor, doğum sancılarıyla kıvranan toprağı ısıtıyordu. Toprak ananın verimli bağrından yaşam fışkırıyor, tomurcuklar çatlayıp yeşil yaprak halini alıyor, tarlalar, baş vermek için sabırsızlanan tohumların itişiyiyle ürperiyordu. .... İnsan bitiyordu topraktan. Gelecek yüzyılda ürün vermek üzere yavaş yavaş filizlenen pek yakında yer küreyi sar-sarak baş verecek olan, öç almak için yanıp tutuşan, kapkara bir insan ordusu boy atıyordu”.

Tüm halk sağlıkçılara eğer okumamışlarsa hemen Zola’nın bu muhteşem eserini okumayı ve ardından da Berri’nin olağanüstü filmini gerekirse bir kez daha seyretmeyi öneriyorum.